

Aile İçi Şiddet Bağlamında "Eş Öldürme"

Kolburan G*, Ziyalar N**

Özet

Amaç: Çalışma 170 eş öldürme olgusunda kadın-erkek arasındaki farklılıkları, suç nedenlerini, suç aletlerini ve faillerin cezai sorumluluklarını araştırmak amacıyla planlanmıştır.

Yöntem: Retrospektif dosya taraması yöntemi ile yapılan çalışmada, 140 erkek ve 30 kadın olmak üzere 170 eş öldürme olgusu incelenmiştir. Kadın-erkek oranının bu çalışma için 1/5 olduğu belirlenmiştir.

Bulgular: Erkeklerin %28.6'sının, kadınların ise %10'unun işledikleri suç için ceza ehliyetine sahip olmadıkları görülmektedir. Ceza ehliyeti olmayan 43 olgunun 25'i (%58.1) paranoid bozukluk tanısı almışlardır. Faillerin ifadelerine göre, olaydan önceki süreç içerisinde boşanma düşüncesi eşler arasında toplam %15.9 oranında gündeme gelmiş olsa bile, bu çiftlerin %8.8'i barıştırılmış, bu karardan vazgeçirilmiş ve birlikte yaşamaya zorlanmıştır.

Failce en sık bildirilen suç nedeni erkekler için namus ve kıskançlık (%47.1), kadınlar için ise şiddete maruz kalma (%56.7) olarak belirlenmiştir.

Saldırı aleti bakımından incelendiğinde, eş öldürmede kesici-delici alet kullanımının birinci sırada geldiği (%34.7), ikinci sırayı ise ateşli silahların aldığı (%30.6) görülmektedir. Ceza ehliyeti olmayanların %34.9'u ateşli silahla eşlerini öldürmüşlerdir.

Sonuç: Evde, el altında silah bulunması ev içi cinayetler için potansiyel bir tehlike kaynağıdır. Suçuna karşı ceza ehliyeti olmayan kişilerin dahi yüksek oranda ateşli silahla eşlerini öldürmeleri silah elde edilmesindeki kolaylığı bir kez daha ortaya koymuştur. Silah kullanmak ve taşımanın gerektirdiği ruhsal sağlığa sahip kişilere bu hakkın verilmesi ve silah satışında alınacak ciddi önlemlerin ev içi ve ev dışındaki ölümcül şiddetin frekansını azaltabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz bir başka önemli sonuç ise, kadınların eşlerini öldürmelerinin arkasında yatan motivasyonun aile içi fiziksel istismara maruz kalmaları olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, aile içi şiddet, eş öldürme.

Summary

Domestic Violence and Spousal Homicide

Objective: The purpose of this study is to examine social, ariminal responsibility and gender differences of 170 spousal homicide cases in Turkey.

Method: This is a retrospective file scanning study with a total of 170 cases. 140 of 170 cases, who killed their spouses, are men and 30 are women. The rate of women to men is 1/5.

Results: %28.6 of men and %10 of women, who killed their spouses, did not have crim-

*İstek Vakfı Kaşgarlı
Mahmut Lisesi
Gaziosmanpaşa
İSTANBUL

**İstanbul Üniversitesi
Adli Tıp Enstitüsü
Cerrahpaşa/İSTANBUL

inal responsibility. 25 (%58.1) of 43 cases who did not have criminal responsibility were diagnosed as paranoid disorder. According to the statements of offenders, although the idea of divorcing was considered among the spouses prior to the homicide, by the ratio of %15.9, these couples were forced to continue their partnership by the third parties with a ratio of %8.8. The reason of the crime, stated by the offenders, were mostly reputation and jealousy for men (%47.1) and were being subject to violence for women (%56.7). Spousal homicide was mostly committed with a cutting-perforating instrument (%34.7) and then with fire arms (%30.6). %34.9 of total spousal homicide cases, did not have criminal responsibility who killed their spouses with fire arms.

Conclusion: Having a gun on hand causes particularly high risk of homicide at home. Great numbers of people who kill their spouses with fire arms prove how simple it is to get fire guns. Giving the right to own and carry fire guns to people who are mentally capable of taking this responsibility and seriously expedients concerning gun sales will decrease the amounts of violence out doors as well as in doors.

Key Words: Violence, family violence, spousal homicide.

Giriş ve Amaç

Toplumsal bir kurum olan evliliğin boşanma yolu ile sona ermesinin koşulları da öngörülüp belirlenmiştir (1). Evli çiftlerin birlikte yaşamalarını olanaksız kılan nedenler ortaya çıktığında ve bu durum süreklilik kazandığında boşanma ve ayrılma yolu açık iken, eşlerin birbirlerini öldürmeye varan şiddete başvurmaları düşündürücüdür (2).

Aile içindeki şiddetin en üst boyutu olarak karşımıza çıkan eş öldürme olgusunun sosyal etkenler, ceza sorumluluğu ve kullanılan yöntemler açısından araştırılması gerekliliği noktasından hareketle, bu çalışma planlanmış ve bazı çiftleri ayrılmak ve/veya boşanmak yerine şiddetin bu uç noktasına getiren yolda hangi faktörlerin etkili olduğu sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır.

Bu suçu işleyenlerin cinsiyetleri, suç aleti, suç nedeni gibi faktörler açısından ortak özellikler irdelenmiş, eşlerini öldürenlerde bu noktaya gelen yolda ayrılma ve/veya boşanma düşüncesinin gündeme gelip gelmediği, bu suçu işleyen kadın ve erkekleri suça yönelten başlıca etkenlerin neler olduğu, cinsler arasında farklılıklar olup olmadığı araştırılmıştır. Eşlerini öldürenlerde akıl hastası/sağlam oranı bulunmaya çalışılmıştır.

Şiddet, aile içi şiddet ve eş istismarı

Şiddet, bir kişinin bir başkasına zarar verme, yaralama veya öldürme amacına yönelik olarak uyguladığı fiziksel kuvvet, ölümcül olabilen kişisel saldırganlıktır (3). Bir başka araştırmacıya göre ise şiddet, gücün ve kuvvetin hukuka aykırı olarak kullanılması demektir. O halde şiddet kurallara aykırı ve insana özgü bir harekettir (4). Şiddet kişi ya da nesnelere çeşitli boyutlarda zarar vermeyi içerir ve kontrolsüz, amaçsız, güçlü olarak görülen grup halinde ya da bireysel olarak ortaya çıkabilir (5). Fiziksel ya da sözel olabileceği gibi düşünsel de olabilir ve uygulanan nesne ya da kişiye zarar vericidir (6).

Aile içi şiddet, verimsiz bir sistemin harcanmış enerjisi olarak tanımlanmaktadır. Birbirine karşılıklı bağımlı olan sistemler verimli biçimde işlemezlerse şiddet ortaya çıkar (7). Aile içi şiddetin en sık rastlanan biçimi eş istismarıdır. Polat, eş istismarını "Yetişkin bir kişinin, yakın ilişkide olduğu diğer bir yetişkin tarafından fiziksel ya da duygusal sorunlara yol açacak biçimde saldırıya uğraması ya da baskı altında tutulması" olarak tanımlamaktadır (3).

Aile içi şiddet yüzyıllardır bilinen ama göz ardı edilen, sessizce onaylanan bir konudur. Araştırmalar ev içi şiddetin büyük oranda erkekler tarafından, kadınlara yöneltildiğini göstermektedir (8).

Son otuz yılda yapılan çalışmalarda kadının şiddet mağduru olduğu olgulara, erkeklerin şiddet mağduru olduğu olgulara nazaran çok daha fazla rastlandığına dikkati çekmektedir. Buna karşılık şiddet uygulayan kadınlardan bahseden çalışmaların sayısı oldukça azdır (9).

Kadınlarda görülen fiziksel zararların kaynakları incelendiğinde eş istismarının ilk sıralarda geldiği görülmektedir (3). Eş dayaağı kadınlarda en sık rastlanan yaralanma nedenlerindendir (8). Türk erkeklerinin % 44.9'u kadının kocasına itaat etmediğinde dövülebileceğine, % 53.8'i kadınlardan daha akıllı olduklarına, % 68.2'si ise kadının koşulsuz olarak evde erkeğin otoritesine itaat etmesi gerektiğine inanmaktadırlar (10).

Konuyu sosyo-kültürel yönden açıklamaya çalışan bazı araştırmacılar şiddetin genel olarak kabul gördüğü toplum ve kültürlerde, aile içi şiddetin daha sık yaşandığını öngörmektedirler. Bazı yazarlar aile içinde kadına yönelik şiddetin tek sorumlusunun, dolaylı veya doğrudan, erkek egemen toplum kuralları ve aile yapısını destekleyen ekonomik ve sosyal süreçler olduğunu savunmaktadır. Anlaşıyor ki fiziksel şiddetin algılanması kültüre özgü farklarla açıklanmaktadır (11). Fiziksel şiddetin yaşandığı çiftler arasında yapılan araştırmalara göre, kadının mağdur olduğu olgularda saldırgan ahlaki yapıdan gücünü alırken, mağdur suçlanan roledir (12). Konu ile ilgili araştırmaların analizlerinde, fiziksel şiddetin algılanmasında kültüre özgü normlardan söz edilmektedir (11).

Suç ve saldırganlığa yönelik kişilik bozuklukları

Kişilik bozukluklarında davranışlar ya çevrenin kişi üzerinde meydana getirdiği olumsuz değişikliklerden veya doğrudan kişinin kendi iç dünyasından kaynaklanır (13). Kişilik bozukluğu gösteren insanlar ruhsal yaşantılarındaki çatışma, çelişme nedeniyle başkaları ile, içinde yaşadıkları aile ile, yakın ve uzak çevre ile, toplumla, kültürle sağlıklı ilişki kuramazlar. İçgüdülerden, dürtülerden kaynaklanan davranışları bastıramazlar. Doğaya, insanlara, nesnelere yönelik saldırılar ve şiddet eylemlerinde bulunurlar. (14).

Bazı araştırmacılar şiddete başvuran erkeklerin çoğunluğunun yetersiz, iletişim yeteneği olmayan, ruhsal gelişimini tamamlamamış kişiler olduğunu ileri sürmektedirler. Evlilikte şiddete başvurma'nın güçsüzlük ve yetersizlik duygularını yenme ve ösıaygıyı koruma çabası olduğunu belirtmektedirler (15).

Kişilik bozukluklarının tek başına hukuk veya ceza ehliyetine etkileri yoktur. Genelde kişilik bozukluğu gösterenlerin, gerek hukuki gerekse cezai sorumlulukları tam olarak kabul edilmektedir (16).

Eş öldürme

Goetting'in "Homicide in Families" adlı çalışmasında "Marital homicide" evlilik içi cinayet, kişinin eşi tarafından öldürölmesi olarak tanımlanmaktadır (9).

Eşler arasındaki şiddet kapsamında "Uxoricide" terimi de karşımıza çıkmaktadır (17). Uxoricide terimi erkeğin karısını öldürmesi karşılığında kullanılmaktadır. İlginçtir ki, bunun karşılığında terminolojide kocasını öldürmek ile ilgili bir terim bulunamamıştır. Adam öldüren kadınlar ile ilgili olarak 1993 yılında ABD'de yapılan bir araştırma sonuçlarına göre kadınlar tarafından işlenmiş adam öldürme suçlarının çoğunda mağdurun aile bireylerinden biri olduğu saptanmıştır. Bu aile bireyi genellikle eş olmaktadır. Adam öldürme kadınlarda ender olarak görülen bir davranıştır. Fakat adam öldüren kadınların yaklaşık % 60'ında kurbanların eşler olduğu görülmektedir. Bu kadınların hemen hepsinin kocaları tarafından

dövülen kadınlar olduğu saptanmış; dayak yiyor olmak, kendilerini döven eşlerini öldürmelerinin ana nedeni olarak bildirilmiştir (18).

Materyal ve Metot

Araştırma grubumuzu oluşturan olgular TC Adli Tıp Kurumu Gözlem İhtisas Dairesi'ne kasten adam öldürme suçu ile, mahkeme tarafından gönderilmiş ve yasal süre içinde gözlem altında tutularak, cezai sorumlulukları hakkında karar verilmiş 170 olgudan oluşmaktadır.

Çalışma 1987-1998 yılları arasındaki olgu dosyaları incelenerek, retrospektif dosya taraması yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu yıllar arasında incelenen toplam 211 dosya arasından, araştırmamıza temel oluşturacak dosya bilgilerini eksiksiz içeren 170 eş öldürme olgusu çalışma kapsamına alınmıştır.

170 olgunun 30'u kadın, 140'ı erkektir. Araştırmanın amacı, eş öldürme suçu ile yargılanan olgular arasındaki önceden belirlenen bazı değişkenleri incelemektir. Bunlar fail ile ilgili, suça ait özelliklerdir. Çalışmada yer alan her bir değişken cinsiyete göre ayrı ayrı incelenmiş, suç aleti bakımından yapılan değerlendirmede, failin cezai sorumluluğu silah kullanma ve silaha sahip olma bakımından önemli bulunduğundan, ayrı bir değişken olarak irdelenmiştir.

Sonuçların değerlendirilmesine yüzde oranları verilmiş, tabloların anlamlılık düzeyleri Fisher Kesin Ki-Kare Testi ile saptanmıştır.

Bulgular

Tablo 1: Cinsiyet

Cinsiyet	N	%
Erkek	140	% 82.4
Kadın	30	% 17.6
Toplam	170	% 100.0

Araştırma kapsamındaki denek grubumuzda eşini öldürmüş 170 kişinin (%100) 140'ı erkek (% 82.4), 30'u kadın (% 17.6) olarak saptanmıştır.

Tablo 2: Ceza Sorumluluğu

Cinsiyet	Yok	Var	Toplam
Erkek	40 (% 28.6)	100 (% 71.4)	140 (% 82.4)
Kadın	3 (% 10.0)	27 (% 90.0)	30 (% 17.6)
Toplam	43 (% 25.3)	127 (% 74.7)	170 (% 100.0)

(Suçuna karşı ceza ehliyeti olup olmadığı)

170 olgunun 43'ü (25.3) ceza ehliyetine sahip değilken, 127'si (%74.7) cezai sorumluluğa sahip (sağlam) olarak bulunmuştur. Erkeklerde ceza ehliyetine sahip olma oranı %71.4 iken, bu oran kadınlarda %90.0 olarak bulunmuştur.

Tablo 3: Boşanma Kararı

Cinsiyet	Hayır	Fail tarafından	Mağdur tarafından	Vazgeçilmiş Barıştırılmış	Ayrı yaşama	Toplam
Erkek	108 (77.1)	13 (9.3)	8 (5.7)	10 (7.1)	1 (0.7)	140 (82.4)
Kadın	19 (63.3)	5 (16.7)	1 (3.3)	5 (16.7)	-	30 (17.6)
Toplam	127 (74.7)	18 (10.6)	9 (5.3)	15 (8.8)	1 (0.6)	170 (100.0)

Cinsiyete göre boşanma kararı ve bu karar ile ilgili özellikler incelendiğinde; erkeklerde %9.3, kadınlarda %16.7 ve toplamda %15 oranında, daha önce failce alınmış bir boşanma isteği ve/veya kararı saptanmıştır.

Tablo 4: T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Gözlem İhtisas Dairesince Verilen Karar

Ceza Ehliyeti	Sağlam	Psikotik Depresyon Senil Psikoz	Paranoid Bozukluk	Şizofreni Kronik Psikoz	Epileptik Etken	Affektif Bozukluk	Toplam
Yok	-	4 (9.3)	25 (58.1)	9 (20.9)	2 (4.7)	3 (7.0)	43 (25.3)
TCK 46							
Var	127 (100.0)	-	-	-	-	-	127 (74.7)
Topl.	127 (74.7)	4 (2.4)	25 (14.7)	9 (5.3)	2 (1.2)	3 (1.8)	170 (100.0)

Ceza ehliyetine sahip olmayan denek sayısı 43 (%25.3) olarak saptanmıştır. Ceza ehliyeti olmayan grup içinde en yüksek oran, paranoid bozukluk (%58.1) ve şizofreni ile kronik psikoz (%20.9) olarak belirlenmiştir.

Tablo 5: Failce Bildirilen Suç Nedeni

Cinsiyet.	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Erkek	66 47.1	12 8.6	16 11.4	10 7.1	9 6.4	-	9 6.4	4 2.9	9 6.4	2 1.4	3 2.1	140 82.4
Kadın2	1 6.7	2 3.3	1 6.7	-	17 3.3	5 56.7	-	1 16.7	-	-	30 3.3	17.6
Toplam	68 40.0	13 7.6	18 10.6	11 6.5	9 5.3	17 10.0	14 8.2	4 2.4	10 5.9	2 1.2	3 1.8	170 100.0

Cinsiyete göre sonuçlara baktığımızda şiddete maruz kalma nedeniyle eş öldürmenin sadece kadınlarda görüldüğü ve kadınlar içinde en yüksek oranı oluşturduğu (%56.7) saptanmıştır. Evi terk ettiği gerekçesi ile eşini öldürme, sadece erkeklerde ortaya çıkmıştır (%6.4). Kıskançlık, şüphe ve namus nedeniyle öldürme erkeklerde %47.1 olarak saptanırken, kadınlarda bu oran %6.7 olarak bulunmuştur. Burada erkeklerin namus olarak

değerlendirdikleri ve ifade ettikleri neden, eşlerinin kendilerini başkaları ile aldatıyor olmaları veya aldatma şüphesi iken; kadınlarda eşini namus nedeniyle öldürdüğünü ifade eden 2 olgunun ikisi de, eşleri kendilerini para karşılığı başkaları ile ilişkiye zorladığı için öldürdüklerini ifade etmişlerdir. Eşini öldürmede “kıskançlık, şüphe ve namus” ile “şiddet” nedenleri arasında ikili olarak, Fisher Kesin Ki-Kare Testi ile kadın-erkek kıyaslaması yapılmış ve ileri düzeyde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.001$).

Tablo 5'teki kodlamalar: Kıskançlık, şüphe ve namus (0), tartışma (1), uzun süreli geçimsizlik (2), hakaret (3), evi terk etme (4), şiddet ve kötü muameleye maruz kalma (5), ekonomik yetersizlik (6), absürd nedenler (7), impulsivite (8), nedeni belli değil (9), kendisini zehirlemek istediği gerekçesi (10).

Tablo 6: Saldırının Yöntemi

6.1 Cinsiyete göre saldırı yöntemi

Cinsiyet	Kesici-delici alet	Ateşli silah	Ezici-kesici alet künt cisim	Boğma	Toplam
Erkek	48 34.3	44 31.4	23 16.4	25 17.9	140 82.4
Kadın	11 36.7	8 26.7	8 26.7	3 10.0	30 17.6
Toplam	59 34.7	52 30.6	31 18.2	28 16.5	170 100.0

Kadın ve erkekler en çok kesici-delici alet kullanarak (kadınlarda %36.7, erkeklerde %34.3) eşlerini öldürmüşlerdir. Sıklık bakımından ikinci olarak erkekler %31.4, kadınlar %26.7 oranında ateşli silah kullanarak cinayet işlemişlerdir. Erkeklerde ezici künt cisim kullanma oranı %17.9 iken, kadınların %26.7 oranında balta, keser, nacak gibi ezici-kesici alet ve künt cisimler kullandıkları saptanmıştır. Boğma yöntemi ise, kadınlarda %10.0 iken; erkeklerde %17.9 oranındadır.

6.2 Ceza ehliyetine göre saldırı yöntemi

Ceza ehliyeti	Kesici-delici alet	Ateşli silah	Ezici-kesici alet künt cisim	Boğma	Toplam
Yok	13	15	9	6	43
TCK 46	30.2	34.9	20.9	14.0	25.3
Var	46 36.2	37 29.1	22 17.3	22 17.3	127 74.2
Toplam	59 34.7	52 30.6	31 18.2	28 16.5	170 100.0

Ceza ehliyeti olmayanlar %34.9 oranında ateşli silah kullanarak, %30.2 oranında da kesici-delici alet kullanarak cinayet işlemişlerdir. Bu kişiler %20.9 oranında ezici-kesici alet ve künt cisim %14.0 oranında da elle veya bağla boğma yöntemi kullanmışlardır.

Ceza ehliyeti tam olan grupta %36.2 oranında kesici-delici alet, %29.1 oranında ateşli silah, %17.3 oranında ezici-kesici alet, künt cisim ve yine aynı oranda elle veya bağla boğma yöntemi kullanılmıştır. Genel toplam sonuçlara baktığımızda kesici-delici alet kullanarak eş

öldürmenin en yüksek oranda olduğunu (%34.7), hemen ardından da ateşli silahla öldürmenin geldiğini (%30.6) görmekteyiz.

Tartışma ve Sonuç

Diğer şiddet suçlarında olduğu gibi, eş öldürme suçlarında da erkeklerin oranının kadınlardan fazla olduğunu görüyoruz. Çalışma sırasında yapılan literatür taramasında, özellikle adam öldürme suçu ile ilgili araştırmalarda, genellikle sadece erkek deneklerle çalışıldığını gördük. Ancak amacımız araştırma konusu yaptığımız popülasyonu tüm özellikleri ile temsil edecek bir grup oluşturmaktır. Bu nedenle geriye dönük 10 yıllık dosya taraması yaptığımız halde, bu süre içinde eşini öldürmüş 32 kadın, 211 erkek olgu ile karşılaştık. Bu grup içinden araştırmamız için gerekli bilgileri içeren ve temaruz gayreti içinde olmadığı saptanmış 30 kadın, 140 erkek ile çalışma sürdürülmüştür (Tablo 1).

Çalışmamızda kadın-erkek oranı 1/5'tir. Dünyanın her yerinde yapılan suç istatistikleri cinsiyetle suç arasında yakın bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Bazı yazarlar erkeğin kadına göre daha yüksek oranda suç işlemesini farklı biyolojik özelliklere bağlamaktadırlar (19). Buna karşılık problemin iki cinsiyetin sosyal durumları ve davranışlarını yöneten sosyal geleneklerle ilişkili bulunduğunu ileri süren görüşler de vardır. Gelles eşine yönelik erkek şiddetini "Resource Exchange" teorisi ile açıklar. Bu teoriye göre şiddet bir sosyal sistem problemidir (20). Bazı yazarlar kadın ve erkek arasında yaşanan şiddet davranışının, sosyokültürel yapının özelliklerinden kaynaklandığını ileri sürer (11). Bu görüş kadın erkek arasındaki şiddetin çocuk yetiştirme tarzlarındaki farklılıklardan kaynaklandığını, biyolojik olmadığını ileri sürer. Çocuk yetiştirme sürecinde kızlar şiddetten uzak olmaya özendirilirken, erkekler yaşlıları ile kavga ettiklerinde meydan okumaları ve fiziksel olarak karşılık vermeleri istenir (6).

Kadın ve erkek oranı 1985'te ABD Federal Büro araştırmasında 1/6, Kopenhag'da psikotik cinayet failleri üzerinde yapılan bir çalışmada 1/6, Lazkron'un çalışmasında (1963), 1/4 olarak bulunmuştur (21). Kadın-erkek oranları bakımından bulgularımız literatüre uygundur. Araştırma grubumuz ceza ehliyetine sahip 127 (%74.7) ve cezai sorumluluğu olmayan 43 (%25.3) kişiden oluşmuştur (Tablo 2). Özellikle kadın faillerde suçuna karşı ceza ehliyeti olmayan akıl hastalarının oranı %10'dur. Erkeklerde ise bu oran %28.8 olarak saptanmıştır.

Evlilikler boşanma ya da ölüm nedeniyle son bulabilir. Ancak eşlerden birinin diğerini öldürmesi ve bu noktaya gelen yolda boşanma düşüncesinin gündeme gelip gelmemesi düşündürücüdür. Bu kişilerin toplam %74.7 oranında, daha önce boşanmaya ilişkin bir karar almadıkları saptanmıştır. Burada özellikle değinmek istediğimiz, boşanma istek veya kararını dile getirmiş ve bu yolda harekete geçmiş olanların durumudur. Çalışmamızda failler %10.6, mağdurlar %5.3 oranında boşanma isteğini dile getirmişlerdir. 8 erkek ise (%5.7), boşanma isteğini dile getiren, kendisini terk eden veya barışma teklifini geri çeviren eşlerini öldürmüşlerdir (Tablo 3).

Dikkati çeken bir bulgu da boşanma noktasına geldikleri halde çevreleri tarafından barıştırılan, vazgeçirilip tekrar bir arada yaşamaya zorlanan gruptur. Bu oran kadınlarda %16.7, erkeklerde %7.1 düzeyindedir. Burada şiddet içeren, hastalıklı bir ilişkiyi sürdürmedeki bireysel ve toplumsal ısrarcılık, olayı ölümlle sonuçlanabilecek boyutlara taşıyabilmektedir (2).

Dosyalardan edinilen bilgiye göre failce bildirilen suç nedeni % 40.0 oranında "kıskançlık, şüphe ve namus" olarak belirtilmiştir (Tablo 5). Geleneksel kapalı toplumlarda "namus ve şeref" kavramları suç oluşumunda önemli bir kavramdır (1,14). Bizim çalışmamızda kıskançlık ve namus nedeni ile eş öldürme erkeklerde %47.1 oranında iken,

kadınlarda bu oran %6.7'dir. (Tablo 5). Ancak burada dikkat çeken, erkekler öldürme nedenlerini eşlerinin başkaları ile ilişki kurduğu şüphesi ile açıklarken; namus nedeni ile eşlerini öldürdüğünü ifade eden 2 kadının (%6.7), kendilerini başka erkeklerle para karşılığı ilişkiye zorladıkları için kocalarını öldürdüklerini bildirmelidir.

Bu çalışmada elde ettiğimiz bulguların sonuçlarına göre, erkeğin kadını aldatıyor olması, kadının kocasını öldürme nedeni olarak görülmemektedir.

Zina veya gayri meşru cinsel ilişki sırasında adam öldürme ile ilgili olarak, TCK 462. Maddesi, adam öldürme fiilinin belli kişiler tarafından bu fiilleri yapanlara karşı işlenmesi halinde, hafifletilmiş ceza ile müeyyidelendirilmektedir (22). Erkeklerde aldatılmış olma veya bunun şüphesi bile eşlerini öldürmede önemli bir güdülenme olarak karşımıza çıkmıştır. Eşi tarafından artık tercih edilmiyor olmak eşini öldürmeye kadar varabilen bir kin ve öfke yaratabilmektedir. Eşinin bir başkası ile ilişki kurmasını kendi namusu ve şerefi olarak gören ve onu öldürmeye varan bir anlayış, ancak patolojik bir sahiplenme duygusu veya kişilik yapısındaki bozukluklar ile açıklanabilir. Kültür faktörü ile toplumsal yönden de desteklenen bu anlayış aile birliğine bir yarar sağlamadığı gibi, aile içi şiddetin de çoğu kez nedeni olmaktadır.

Kadınlar %56.7 oranında kendilerine şiddet uygulayan eşlerini öldürmüşlerdir. Kadınlarda eş öldürme nedenlerinin başında kendilerine şiddet uygulanması gelmektedir. Bu sonuç konu ile ilgili literatür bilgileri ile aynı doğrultudadır. Kaser-Boyd'un araştırmasında, kadının dayak yiyor olması eşini öldürmesinin en önemli nedenlerinden biri olarak belirtilmiştir (18). Steinmetz'ın 1986 yılında ABD'nin New York eyaletinde yapmış olduğu çalışmaya göre evde adam öldürme vakalarının % 23'ünün kocanın kadına yönelik şiddeti sonucu olduğunu saptamıştır (23).

Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar ve literatür bilgilerine göre; kadınların kocalarını öldürmelerinin ardında yatan nedenlerin başında yıllar boyunca maruz kaldıkları fiziksel, cinsel ve duygusal istismar olduğu görülmektedir. Bu kadınlardan bir çoğunun yıllar içinde yaşadıkları şiddetin onları sağduyu ve normal düşünce yapısından uzaklaştıracak derecede ağır bir tahrik oluşturduğu tarafımızca düşünülmektedir (11).

Çalışmamızda eş öldürmede en sık yöntemler kesici-delici alet (%34.7) ve ateşli silah kullanılmasıdır. Kadınlar eşlerini öldürmede %36.7 oranında kesici-delici alet kullanırken, erkekler %34.3 oranında ateşli silah kullanmışlardır (Tablo 6.1). Kayatekin ve arkadaşları (1991) her iki cins ve bütün tanı gruplarında en sık kullanılan saldırı aletinin kesici-delici alet olduğunu (%47) ve bunu ateşli silahların (%26) izlediğini bildirmişlerdir (24).

Bizim araştırmamızda işlediği eş öldürme suçuna karşı ceza ehliyeti olmayan akıl hastaları %34.9 oranında ateşli silah kullanırken, ceza ehliyeti olanlar %36.2 oranında kesici-delici alet kullanarak eşlerini öldürmüşlerdir (Tablo 6.2).

Çalışmamızda saptanan eş öldürmede en çok kesici-delici alet ve ateşli silah kullanılması, adam öldürme ve eş öldürme ile ilgili yapılmış diğer çalışmalar ile paraleldir. Burada suçuna karşı ceza ehliyeti olmayacak derecede bir mental bozukluğa sahip kişilerin %34.9'unun ateşli silah kullanarak eşlerini öldürmüş olmaları, ateşli silahların elde edilmesindeki kolaylığı bir kez daha ortaya koymaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı'nın verdiği bilgilere göre; 1993 yılında yaklaşık 250 bin kişide ruhsatlı tabanca ve silah taşıma ruhsatı, 1,5 milyondan fazla kişide de ruhsatlı av tüfeği bulunmaktadır. Ateşli silahlar ve bıçaklar ile diğer aletler hakkındaki 6136 sayılı yasada ve yönetmelikte yapılan değişiklikler sonucu, ülkemizde tabanca bulundurma ve taşıma ruhsatı ile av tüfeği alanların sayısında patlama olmuştur (14).

Kellermann ve arkadaşlarının (1993) yaptıkları araştırmada belirtildiği gibi; alkol ve madde kullanımı ile fiziksel şiddet hikayesi olan evlerde silah bulunması cinayet için önem-

li bir risk faktörüdür. Silahların her ne kadar savunma amacı ile evlerde bulunduğu ifade edilirse de, Kellermann'ın çalışması saldırı amacı ile kullanıldığını göstermiştir (25). Evlerinde silah bulunduran kişilerin, bulundurmayanlara göre, psikolojik olarak şiddete eğilimli kişiler olduğunu düşünürsek, bu bize silah ruhsatı ile evlerdeki cinayetler arasındaki ilişkiyi açıklayacaktır. Çalışmamızdaki ateşli silahların 36'sı tabanca, 15'i av tüfeği, 1'i makineli tüfek olarak saptanmıştır.

Çalışmamızda ceza ehliyeti olmayan 43 olgunun %58'i paranoid psikoz ve paranoid bozukluk, %29'u ise şizofreni ve kronik psikoz tanısı ile TCK 46. Madde kapsamına girmişlerdir (Tablo 4). Suç işleyen psikiyatrik hastaları incelemek amacıyla yapılan bir araştırmada, erkek ve kadın psikiyatrik hastalarda en çoğunlukla öldürme ve öldürmeye teşebbüs suçları işlendiği, tanı olarak da şizofreninin ilk sırada yer aldığı görülmüştür (26). Şizofreni tipleri arasında ise adam öldürme suçunda, paranoid şizofreni (%64.3) en yüksek orandadır. Akıl hastalarında eşlerden biri veya ana-baba, kardeş gibi yakın akrabayı hedef alan suçlar çoğunlukla hezeyan nedeni ile işlenmiş suçlardır. Hezeyanın temasını bu kişilerin oluşturması, affektif yükü daha da artırarak duyulan öfkeyi adam öldürme suçuna kadar götürebilmektedir (27).

Eşlerini öldürenlerin sanıldığı gibi akıl hastası olmayıp, çoğunluğunun sağlıklı kişilerden oluşması (%74.7) ilginçtir (Tablo 4). Ancak burada dikkati çeken; akıl hastası grup ile sağlam gruptakilerin eşlerini öldürme nedenlerinin çoğunlukla aynı olmasıdır. Akıl hastalarında hezeyan niteliği taşıyan kıskançlık ve namus nedeni ile işlenen cinayetlerde (%51.2) tek ve esas neden akıl hastalığı iken, sağlam olduğu belirlenenler de (%36.2) eşlerini aynı nedenlerle öldürdüklerini ifade etmişlerdir. Hezeyanların toplumun kültürel yapısı doğrultusunda, kişinin prepsikotik ihtiyaçlarından oluştuğu gerçeği bu çelişkiyi açıklayabilir görüşündeyiz (11).

Çalışmamızın ortaya koyduğu en ciddi sorunlardan birisi de silah elde edilmesindeki kolaylıktır. Evde, el altında bir silahın bulunması, ev içi cinayetler için bir potansiyel tehlike kaynağıdır. Ateşli silahların ev içi cinayetlerde kullanımı, ev dışındaki cinayetlerden yaklaşık iki kat fazladır (28). Evde silah bulunması, kadınlardaki intihar ve adam öldürme risklerinin artması ile ilişkilidir. Aile bireylerinin yasa dışı madde kullanımı, aile içi şiddet ve evde el altında bulunan ateşli silahlar hem intihar hem de eş öldürme ile ilgili önemli bir risktir (29). Aile içi şiddet faillerinin evlerindeki silahların uzaklaştırılması halk sağlığı açısından yararlı bir strateji olacaktır (28).

Silah kullanmak ve taşımanın gerektirdiği ruhsal sağlığa sahip kişilere bu hakkın verilmesi ve silah satışında alınacak ciddi önlemler ev içinde olduğu kadar ev dışındaki şiddetin de boyutlarını azaltabilir görüşündeyiz.

Aile içi şiddetten söz eden çalışmalar çoğunlukla kadının mağdur olduğu ve erkeğin şiddet uygulayan durumunda olduğu gerçeğinden yola çıkarak yapılmış çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz bu önyargı ile hareket etmeyerek, kadının kocasını öldürdüğü olguları da çalışmamıza dahil edip, konuyu farklı bir boyuttan inceledik. Ancak sonuçlar ve literatür bulguları bize gösterdi ki; kadının kocasını öldürmesi yıllar boyunca gördüğü şiddet, fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın sonucudur. Bu kadınların bir çoğunun yıllar içinde yaşadıkları şiddet ortamının, onları sağduyu ve normal düşünce yapısından uzaklaştıracak derecede ağır bir tahrik oluşturduğu düşünülmektedir.

Dikkat çeken bir başka özellik de şu olmuştur: Erkeklerin çoğunluğu fiziksel şiddet uyguladıkları eşleri boşanmak istediğinde veya kendilerini terk ettiğinde, buna şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Bizim çalışmamızda 8 erkek (%5.7), kendisinden boşanmak istediği veya barışma önerisini reddettiği için eşini öldürdüğünü ifade etmiştir. Bu noktada patolojik bir bağımlılık ilişkisinden ve bağımlı kişilik yapısından söz etmek mümkündür. Yukarda

tartıştığımız özelliklerin tek başına eş öldürme nedeni olmayacağı açıktır. Ancak bazı kültürel faktörlerin kişinin reaksiyon tipi, saldırgan davranma alışkanlığı ve uyarılma anındaki ilk tepkisi ile birlikte suçu işlemeye kolaylaştırıcı bir etken olduğu düşünülmektedir. Konu ile ilgili ileriye dönük çalışmalar, çalışma alanını daha da genişleterek, daha kolay, daha ayrıntılı, sağlıklı bilgilere ulaşma olanağı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

1. Ozankaya Ö. Toplum bilim, Genişletilmiş 7. Basım, İstanbul Cem Yayınevi 1976: s.165-167.
2. Dinçmen K, Bilgili M, Biçer İ. Kıskançlık-Boşanma-Eşi öldürme üçgeni. Selçuk Üniversitesi Tıp fakültesi Dergisi, 1997; 13(2):93-97.
3. Polat O. Adli Tıp Ders Kitabı, Alfa Basım Yay. Dağ., İstanbul, 1997; s.10-12.
4. Dönmezer S. Çağdaş toplumda şiddet ve mafya suçları, Cogito İç Aylık Düş. Derg., Sayı 6-7, Yapı Kredi Yay. İstanbul, 1996; s.215.
5. Arkan Ç. Sosyal hizmetler açısından şiddet ve bir türü olarak kadına yönelik şiddet. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu dergisi, 1987; 6(77):1-23.
6. Yıldırım A. Sıradan şiddet-kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları, Boyut Matb., İstanbul, 1998; s. 30,
7. Holmes S A. A holistic approach to the treatment of violent families, Social Casework, 1981; 62(10):594-600.
8. Günay Y, Sözen Ş, Yavuz F, Ramadanoğlu E. Kadına yönelik şiddet olguları, Adli Tıp Dergisi, İstanbul, 1996; 12:69-79.
9. Goetting A. Homicide in families and other special populations, Springer Publishing Comp,1995; USA
10. Cüceloğlu D. İçimizdeki Biz, Sistem Yay. İstanbul, 1996; s.34-35.
11. Kolburan G. Eş öldürme olgularında sosyal, kültürel ve psikolojik faktörler, Doktora Tezi, İİ Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul,1998; s.152.
12. Serra P. Physical violence in the couple relationship, Family Process, March,1993; 32:21-23.
13. Ziyalar A. Psikiyatrik Semiyoloji ve Medikal Psikoloji. İlaveli II. Baskı. Yüce Reklam, Yayımlar, Dağıtım A.Ş. İstanbul,1999.
14. Köknel Ö. Bireysel ve toplumsal şiddet, Altın Kitaplar, İstanbul, 1996; s.20-53.
15. Savrun M, Balcıoğlu İ. "Kentleşme, Kadın ve Şiddet." Biyolojik, Sosyolojik ve Psikolojik Açılardan Şiddet kitabında. Ed. İ. Balcıoğlu. Yüce Reklam, Yayımlar, Dağıtım A.Ş. İstanbul, 2000.
16. Dinçmen K. Adli Psikiyatri, Birlik Yay., İstanbul, 1984; s.133.
17. Gregory B L. Two cases of uxoricide, American Academy of Forensic Sciences, Annual Meeting, 1997; Feb 22, P: 169, New York.
18. Kaser-Boyd N. Rorschachs of women who commit homicide, Journal of Personality Assessment, 1993; 60(3): 458-470.
19. Dönmezer S. Kriminoloji, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1984; s. 388.
20. Gelles RJ. Applying research of family violence to clinical practice, Journal of Marriage and Family, 1982; 44(1):9-20.
21. Özdemir F. Adli psikiyatri açısından homisidal davranışlar, Uzmanlık Tezi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul,1992.
22. Demirbaş T. Kişilere karşı cürümler, Ceza Hukuku El Kitabı içinde, Beta Bas. Yay. Dağ., İstanbul,1989; s.270-281.
23. Steinmetz S. The Violent Family. In, Violence in the Home-Interdisciplinary Perspectives, Ed. Mary Lystad Brunner, Mezel Publishers, New York, 1986 ; 51-65.
24. Kayatekin Z E., Maner F, Abay E., Saygılı S, Şener A İ. Ruh hastalarında homisidal saldırganlık, Düşünen Adam, 1991; 4(1):22-27.
25. Kellermann A F, Rivara F P. Gun ownership as a risc factor for homicide in the home, The New England Journal Of Medicine,1993; Oct.7, 329(15):1084-1091.
26. Maner F, Kayatekin Z E, Abay E, Saygılı S, Şener A İ. Psikiyatrik hastalıklar ve suç, Düşünen Adam,1991; 4(1):6-13.
27. Kolburan G. Suç işlemiş şizofrenik hastalarda suç yatkınlığının psikometrik metodla araştırılması, Yük. Lis. Tezi, İİ Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul,1991; s.37.
28. Arbuckle J, Olson L, Howard M. Safe at home? Domestic violence and other homicides among women in New Mexico, Ann. Emerg. Med. 1996, 27(2):210-212.
29. Bailey JE, Kellermann A L, Somes GW, Bantom JG, Rivara F P, Rushfort N P. Risc factors for violent death of women in the home, Arch Intern. Med,1997; 157(7): 777-82.

İletişim adresi: Güliz Kolburan
Zuhuratbaba Aydınlar Sok. Evren Ap.
No: 10/11, 34740 Bakırköy/İstanbul
Tel: (0212) 594 22 69 - 594 26 11
(0532) 423 48 91